

SAM JANSE

GROENE CATECHISMUS

Vragen en
antwoorden
over geloof en
duurzaamheid

SAM JANSE

GROENE CATECHISMUS

Vragen en
antwoorden
over geloof en
duurzaamheid

Met bijdragen van Matthias Olthaar

KokBoekencentrum Uitgevers – Utrecht

Ontwerp omslag: Flashworks.nl, Kampen
Lay-out binnenwerk: Gewoon Geertje, Genemuiden

ISBN 978 90 435 4064 3

ISBN 978 90 435 4065 0 (e-book)

NUR 740

www.kokboekencentrum.nl

© 2024 KokBoekencentrum Uitgevers, Utrecht

Alle rechten voorbehouden

KokBoekencentrum Uitgevers vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

*Voor onze vier kleinzonen
David en Willem
Abe en Olaf*

*'Van een goed mens zullen zelfs
de kleinkinderen erven.'*

SPREUKEN 13:22 (NBV21)

*'Onze hulp is in de naam van de HEER, die hemel
en aarde gemaakt heeft (...) en die niet loslaat
het werk van zijn handen.'*

(Zin waarmee een protestantse kerkdienst vaak begint)

Inhoud

Inleiding	9
Over het goede leven	12
Over de feiten en de wetenschap	13
Over de economie en onze levensstijl	19
Over de boeren en de agrarische sector	25
Over overbevolking	27
Over rentmeesterschap	29
Over burgerlijke ongehoorzaamheid	32
Over de Bijbel en het respect voor alles wat leeft	34
Over de begeerte en de bevrijding ervan	39
Over de taak van de kerk	41
Over een groen-gelovige levensstijl	44
Over praktische tips die verder helpen	52
Over de eindtijd en de komst van de Heer	54
Over de wanhoop en de hoop	57
Achtergrondinformatie	59
Nawoord	79
Hoe nu verder? Ideeën en tips voor hart, hoofd en handen (Matthias Olthaar)	83
Aan de slag met Micha	88
Voor wie verder wil lezen en kijken	91

INLEIDING

Een boekje over geloof en duurzaamheid. Het is gegroeid in gesprekken met mensen die intensief met dit onderwerp bezig zijn. Impulsen kwamen er ook op avonden waarop ik ergens in het land over dit onderwerp sprak.

Omdat het boekje in de vorm van vragen en antwoorden geschreven is, heb ik het een 'catechismus' genoemd. Vroeger werd op die manier catechisatie gegeven. De leerlingen moesten de antwoorden uit hun hoofd leren. Veel ouderen hebben de *Heidelbergse Catechismus* (1563) zo nog moeten leren. Zo doen we het in het geloofsondericht niet meer, maar de vraag-en-antwoordvorm is niet helemaal uit de tijd. Kranten zetten soms hun artikelen over lastige problemen op in de vorm van een aantal vragen en antwoorden.

Dit boekje staat in de traditie van de oude catechismussen. Het gaat om meer dan meningsvorming, het gaat om geloofskeuzes. Om wat nu gezegd moet worden. In antwoord 1 van de *Heidelbergse Catechismus* staat dat wij het 'eigendom' van Jezus Christus zijn. Hij is de Heer van ons leven. Dus ook van ons geld, van onze tijd en van onze agenda. De *Groene Catechismus* probeert dat geloof concreet te

maken in de crises van onze tijd. Het Oude Testament zegt dat God de Schepper is. Het Nieuwe Testament zegt dat Jezus Heer is. Wat betekent dat voor onze omgang met de aarde en met alles wat daarop leeft?

Natuurlijk moet de term 'catechismus' ook met een korrel zout genomen worden. Soms ga ik concreter in op de actuele politiek dan in een geloofsdocument wenselijk is. Maar ik vond dat ik het zo moest zeggen om aan het gevaar van vrijblijvendheid te ontkomen.

Dat dit boekje ingaat op vragen die spelen, kan betekenen dat het gauw verouderd is. Dat is wat ik hoop. Maar wat ik vrees, is dat het nog jaren actueel blijft. Omdat het allemaal veel te langzaam gaat. In het beleid van onze regering en in het gedrag van boeren en burgers.

In 88 vragen en antwoorden heb ik geprobeerd kort en krachtig te zijn. Soms beweer ik iets wat nader bewijs of toelichting nodig heeft. Dat is dan achter in dit boek te vinden, bij de achtergrondinformatie. Daar wordt verwezen naar literatuur en naar websites met de nodige cijfers en analyses.

Ten slotte: beste lezer, je bent het misschien niet altijd eens met mijn antwoorden op de gestelde vragen, maar misschien helpt dit boek je om je eigen antwoord te vinden op de gestelde vragen. Als je

denkt dat jouw antwoord beter is dan het mijne, kun je het naar me mailen (sjanse@xs4all). Ik zal proberen daarop te reageren.

OVER HET GOEDE LEVEN

(Als er achter de vraag een * staat, kun je daarover vanaf pagina 59 meer informatie vinden.)

*1. Waartoe zijn wij op aarde?**

Om het goede leven dat de Schepper ons gunt eerbiedig en dankbaar te ontvangen en door te geven aan een volgende generatie.

*2. Wat is het goede leven?**

Het goede leven is het leven zoals God het bedoeld heeft: samen met alles wat leeft mogen wij onze plaats innemen in de schepping. Om dit goede leven te bewaren, weerstaan wij de valse verleidingen van onze welvaartssamenleving, omdat die ons medeplichtig willen maken aan de vernietiging van onze aarde. Leven van geloof, hoop en liefde helpt ons om in de klimaatcrisis waarin wij zitten de goede keuzes te maken. Voor land en lucht en water. Voor mens en dier en plant.

3. Wat betekent het dat wij het goede leven eerbiedig en dankbaar ontvangen?

Wij mogen de goede gaven van God gebruiken en ervan genieten. Maar altijd met respect voor de Schepper en de schepping, zodat wij het leven dienen en in stand houden.

OVER DE FEITEN EN DE WETENSCHAP

4. *Is er wel een klimaatcrisis?**

Ja. Klimaatwetenschappers en weerkundigen zijn het erover eens dat het weer de laatste jaren sterk veranderd is. In Canada en Griekenland woeden bosbranden. In Oost-Afrika lijden mensen onder de droogte, in Pakistan en Bangladesh onder de overstromingen. Ook in ons land merken de experts bij de waterschappen veranderingen op. Ze bereiden zich voor op andere tijden. De zee- en rivierdijken moeten worden opgehoogd en tegelijk moeten we waterbekkens aanleggen voor droge tijden. Het is anders dan het was en het wordt nog anders.

5. *Maar er zijn toch altijd schommelingen in het klimaat geweest, bijvoorbeeld ijstijden afgewisseld met warme perioden?*

Ja, maar de snelheid waarmee het klimaat nu verandert, is nog nooit zo hoog geweest. De opwarming van de aarde gaat in een ongekend tempo. Elk jaar worden er wel records gebroken. Dat is beangstigend.

6. *Is het wel zeker dat dat komt door wat mensen doen?**

Klimaatwetenschappers wijzen op het verband tussen de industrialisering van de rijke landen en de

toename van de CO₂-uitstoot. Rond 1950 kwam dit proces in een stroomversnelling. Het wrange is dat het met de planeet slechter ging naarmate het met de mens beter ging.

7. Er zijn toch ook wetenschappers die de invloed van de mens op de klimaatverandering ontkennen?*

Ja, dat heb je in alle takken van wetenschap: deskundigen met een afwijkende mening. Toch zijn verreweg de meeste klimaatwetenschappers het met elkaar eens: ongeveer 97 procent zegt dat de klimaatverandering aan de mens te wijten is. Als je zelf geen klimaatwetenschapper bent, kun je maar het beste bij de hoofdstroom aansluiten. Ook als het om de medische wetenschap gaat, doen we dat: we luisteren doorgaans naar de gangbare en heersende theorie en niet naar afwijkende meningen. Dat is meestal het verstandigste.

8. Wat wetenschappers zeggen is toch ook maar een mening?

Nee. Enig respect voor de wetenschap mag er wel zijn. Wie zomaar iets roept, verdient de naam van wetenschapper niet. Er is degelijk onderzoek nodig voordat iets 'wetenschap' mag heten. Het onderzoek moet ook gepubliceerd zijn en door collega-wetenschappers gecontroleerd kunnen worden. Ook de kli-

maatwetenschap heeft met harde feiten te maken. We leven in een vrij land waar je niet wordt opgesloten als je zegt dat de aarde plat is. Maar met deze theorie loop je toch wat achter en zul je niet serieus genomen worden.

9. Heeft de klimaatcrisis ook te maken met het probleem van de biodiversiteit?*

De twee crises hangen wel samen, maar verschillen ook. De klimaatcrisis gaat over de opwarming van de aarde (vooral door CO₂) en alle gevolgen daarvan. Daarnaast hebben we een biodiversiteitscrisis (vooral door de stikstof). Daarmee bedoelen we dat er steeds meer soorten planten en dieren uitsterven. Misschien vinden we het niet zo erg dat de noordelijke wezelmaki op Madagaskar met uitsterving wordt bedreigd. Maar als de insecten en in het bijzonder de bijen in ons land verdwijnen, is de ramp voor ons niet te overzien. Want zij zijn nodig voor de bestuiving van de planten, bijvoorbeeld van fruitbomen.

10. Is er wel een stikstofprobleem? Stikstof is toch nodig voor de groei van planten?*

Inderdaad, stikstof is een meststof die planten stimuleert in de groei. Maar als er te veel stikstof in de natuur terecht komt, gaan sommige planten het heel goed doen, zoals bramen en brandnetels. Andere planten vragen juist om arme, niet-bemeste

De *Groene Catechismus* stelt de meest gestelde vragen over geloof en duurzaamheid aan de orde. Vragen over feiten, onze levensstijl, overbevolking, de bijbelse boodschap, de eindtijd, enzovoort. In deze 'catechismus' probeert de auteur die te beantwoorden. Daarmee reikt hij in kort bestek de belangrijkste informatie aan over klimaatverandering, biodiversiteit, zorg voor de schepping, duurzaamheid en geloof. De antwoorden en de achtergrondinformatie helpen lezers om keuzes te maken vanuit het besef dat God de Schepper is en ons en de generaties na ons het goede leven gunt.

Sam Janse is gepromoveerd theoloog en emeritus predikant. Hij houdt zich bezig met vragen over geloof, duurzaamheid en levensstijl. Eerder publiceerde hij de (bijbelstudie)boeken *Eenvoudig leven* en *Toegewijd leven*, die ook over deze thema's gaan.

KokBoekencentrum.nl
UITGEVERS | UTRECHT

ISBN 9789043540643 • NUR 740

9 789043 540643

